

BIBLIOTEKI OŚWIATOWE W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM (1918–1939) — ICH LICZBA I ROZMIESZCZENIE

Podstawowym źródłem informacji o bibliotekach oświatowych w okresie międzywojennym jest spis Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP) z 1930 r., przedstawiający ich stan w dniu 31.12.1929 r.¹ Przygotowania do drugiego spisu, który miał się odbyć pod koniec 1939 r., przerwał wybuch II wojny światowej. Spis opracowano na podstawie ankiety, wyłączając z niego biblioteki naukowe, wojskowe i szkolne. Niezrozumiałą jest fakt wyłączenie bibliotek wojskowych, z których większość miała charakter oświatowy. Zdecydowały o tym, jak przypuszcza Jan Muszkowski, względy natury technicznej, związane z odrębnością resortów². W spisie mimo to, znalazła się jednak pewna liczba bibliotek oficerskich, żołnierskich i Polskiego Białego Krzyża. Ścisłe ograniczenie się do bibliotek oświatowych nie było łatwe. „W przypadkach wątpliwych — czytamy we wstępie do spisu — decydował fakt posiadania przez bibliotekę dzieł beletrystycznych oraz ich wypożyczanie”³. Było to kryterium nieostre, ale najłatwiejsze do zastosowania. Spisem objęto biblioteki oświatowe o charakterze publicznym, jak też zamkniętym, mające co najmniej 25 tomów.

W Polsce w dniu 31.12.1929 r., według spisu MWRiOP, było 8526 bibliotek oświatowych⁴. W rzeczywistości było ich znaczenie więcej⁵. Najwięcej bibliotek było w województwach południowych: krakowskim (851), lwowskim (881), stanisławowskim (556) i tarnopolskim (783) oraz zachodnich: poznańskim (753), pomorskim (600) i śląskim (643), najmniej natomiast we wschodnich: wileńskim (300), nowogrodzkim (211), poleskim (161) i wołyńskim (261)⁶. Przyczyn tego stanu należy upatrywać przede wszystkim w odmiennych warunkach rozwoju kulturalnego poszczególnych dzielnic kraju w czasie zaborów. Do powstania gęstej sieci bibliotek oświatowych w województwach południowych i zachodnich przyczyniła się, rozpoczęta jeszcze w drugiej połowie XIX w., działalność trzech wielkich towarzystw oświatowych: Towarzystwa Czytelni Ludowych, Towarzystwa Szkoły Ludo-

¹ *Biblioteki oświatowe*, Warszawa 1932.

² J. Muszkowski, *Biblioteki oświatowe w Polsce*, „Polska Oświata Pozaszkolna” 1933, nr 3–4, s. 207.

³ *Biblioteki oświatowe...*, s. V.

⁴ *Ibidem*, s. XIX.

⁵ Organizatorom spisu udało się ustalić adresy tylko części istniejących bibliotek oświatowych. Część kwestionariuszy pozostała bez odpowiedzi.

⁶ *Biblioteki oświatowe...*, s. XIX.

wej i ukraińskiego Towarzystwa „Proswita”, wspieranego od 1926 r. przez Stowarzyszenie „Łuh”.

Województwo lubelskie z 532 bibliotekami zajmowało dziewiąte miejsce w kraju i drugim wśród województw centralnych⁷. O liczbie i rozmieszczeniu bibliotek oświatowych w woj. lubelskim informuje tab. 1. Najwięcej bibliotek było w powiatach: puławskim (55), hrubieszowskim (50), chełmskim (41), włodawskim (41), lubelskim (36), krasnostawskim (35) i węgrowskim (35), najmniej zaś w: konstatynowskim (10), sokołowskim (14), janowskim (15) i tomaszowskim (15). Powiaty: hrubieszowski, krasnostawski, lubelski i puławski należały do terenów, jak stwierdzano w sprawozdaniu Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego (KOSL) z oświaty pozaszkolnej w 1929/1930 r., „o największym rozroście ilościowym i najbujniejszym nasileniu życia społeczno-organizacyjnego w ogóle, a oświatowego w szczególności”⁸. Dynamicznie rozwijał się tu ruch młodzieży wiejskiej, który nabierał cech i walorów samodzielnego ruchu społecznego. Praca młodzieży spotykała się ze zrozumieniem i poparciem instytucji samorządowych i starszego pokolenia. Powiaty: krasnostawski, lubelski i puławski należały w przeszłości do najwyższych ośrodków ruchu niepodległościowego. W latach 1906–1916 były one terenem aktywnej działalności Towarzystwa Szerzenia Oświaty „Światło”, zajmującego się zakładaniem domów ludowych, bibliotek i świetlic, organizowaniem kursów, odczytów i wykładów, a także rozwojem szkolnictwa elementarnego⁹. Silne wpływy w powiatach tych, a zwłaszcza puławskim, miał ruch zaraniarski, będący odbiciem przemian społeczno-politycznych, jakie zachodziły na wsi lubelskiej po rewolucji 1905–1907¹⁰. Był on wyrazem dążeń wsi do kulturalnej i społeczno-politycznej samodzielnosci. Zaraniarze zajmowali się zakładaniem kółek rolniczych, domów ludowych, straży pożarnych, spółdzielni, kas pożyczkowych, czytelni i bibliotek. W pow. puławskim działały także: Towarzystwo Abstynentów „Przyszłość” i Towarzystwo Kultury Polskiej¹¹. Praca wspomnianych organizacji stworzyła sprzyjający grunt do szerszej działalności gospodarczej, społeczno-politycznej i kulturalno-oświatowej w niepodległej Polsce.

W powiatach z dużą liczbą bibliotek było szereg miejscowości, jak np. Izbica i Turobin w pow. krasnostawskim, Bełżyce, Bychawa i Chodel w pow. lubelskim, mających w przeszłości prawa miejskie, które utraciły w wyniku represji władz carskich po powstaniu styczniowym. Nadal, mimo to, były one żywymi ośrodkami życia społecznego. Duża liczba bibliotek w powiatach hrubieszowskim i włodawskim

⁷ Więcej bibliotek spośród województw centralnych miało woj. warszawskie.

⁸ F. Popławski, *Oświata pozaszkolna na terenie Lubelskiego Okręgu Szkolnego 1929/1930*, „Polska Oświata Pozaszkolna” 1931, nr 2, s. 100.

⁹ Por. W. Romanowski, *Działalność Lubelskiego Towarzystwa „Światło” na polu szkolnictwa elementarnego*, w: *Rozprawy z dziejów oświaty*, Warszawa 1960, s. 175–177; F. Żurek, *Powiat krasnostawski w walce o wolność*, Warszawa 1937, s. 69–77; E. Barroux [J. Riabinin], *Kartka z dziejów społecznych w byłej guberni lubelskiej 1906–1914*, Lublin 1924, s. 7–9; Cz. Wycech, *Życie i praca Kazimierza Dulęby na Lubelszczyźnie*, „Ognisko Nauczycielskie” 1934, nr 5, s. 151–154; H. Dulębina, *Garść wspomnień o Tow. Oświaty „Światło” w Lublinie*, „Ognisko Nauczycielskie” 1939, nr 7–8, s. 131–134.

¹⁰ Por. J. Marszałek, *Początki ruchu ludowego na Lubelszczyźnie*, w: *Ruch ludowy na Lubelszczyźnie*, Lublin 1964, s. 35–44.

¹¹ Towarzystwo Kultury Polskiej działało najaktywniej w guberniach siedleckiej i warszawskiej.

była wynikiem rywalizacji na polu bibliotekarstwa oświatowego, podobnie było też w innych dziedzinach, między instytucjami i organizacjami polskimi i ukraińskimi. Wysokie miejsce pod względem liczby bibliotek zajmował pow. chełmski. Większość bibliotek znajdowała się jednak w Chełmie i w byłych miastach. Wieś chełmska wykazywała bowiem zupełny zastój w dziedzinie życia zbiorowego¹².

Mało bibliotek było w powiatach (janowskim, konstantynowskim, lubartowskim, łukowskim, radzyńskim, sokołowskim i tomaszowskim) o słabo rozbudowanej sieci organizacji społecznych¹³. Rozwój życia społecznego w powiatach północnych woj. lubelskiego hamowała postawa licznie tu zamieszkałej drobnej szlachty, którą cechował konserwatyzm oraz niechęć do organizacji i instytucji wiejskich przychodzących z zewnątrz¹⁴. Podstawową przyczyną izolowania się szlachty od aktywnego udziału w życiu gromady było przekonanie o własnej odrębności i wyższości¹⁵. Wysoko ceniony honor szlachecki nie pozwalał zagrodowcom uczestniczyć w tych samych organizacjach co chłopci. Nierzadko we wsiach mieszanych (szlachecko-chłopskich) powstawały organizacje, składające się z dwóch odrębnych zespołów — chłopskiego i szlacheckiego¹⁶. Większą aktywność przejawiała szlachta w pow. węgrowskim, sąsiadującym z Mazowszem. Niewiele stałych bibliotek było też w powiatach garwolińskim i siedleckim. Ludność na ich terenie była bowiem obsługiwana przez powiatowe centrale bibliotek ruchomych.

Stale biblioteki oświatowe w woj. lubelskim w 1929 r. posiadało 318 miejscowości, tj. 3,95% ich ogółu (tab. 1). Do 128 miejscowości, nie posiadających bibliotek stałych, docierały komplety ruchome i wędrownie. Wysyłaniem kompletów zajmowało się 30 bibliotek, m.in. Polskiej Macierzy Szkolnej w Białej Podlaskiej, Opolu Lubelskim i Zwierzyńcu, Rad Szkolnych Powiatowych w Łukowie i Węgrowie, policyjne w Janowie Lubelskim i Zamościu, sejmikowe w Garwolinie i Siedlcach, dekanalna w Hrubieszowie, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Kozłowie i „Ridnoj Chaty” w Chełmie. Na teren woj. lubelskiego docierały także komplety wysyłane przez Zarząd Główny Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego, Zarząd Główny Związku Zawodowego Kolejarzy i Centralną Bibliotekę Więzienną w Warszawie, Towarzystwo „Proswita” we Lwowie i Wileńską Dyрекcję Kolei Państwowych¹⁷. Najwyższy odsetek miejscowości z bibliotekami stałymi miały powiaty: hrubieszowski (8,63%), puławski (6,23%) i włodawski (8,88%), najniższy zaś: sokołowski (1,53%), garwoliński (1,79%) i tomaszowski (1,80%).

60% ogółu bibliotek oświatowych w Polsce w 1929 r. znajdowało się na wsi, zaś pozostałe 40% w miastach¹⁸. Stosunkowo więcej bibliotek było na

¹² F. Popławski, *op. cit.*, s. 101.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Najwięcej wsi szlacheckich i włościańsko-szlacheckich było w powiatach: sokołowskim, siedleckim, łukowskim, węgrowskim i konstantynowskim. Pow. sokołowski nazywano często powiatem szlacheckim.

¹⁵ Por. M. Biernacka, *Wsie drobnoszlacheckie na Mazowszu i Podlasiu*, Wrocław 1966, s. 211–227.

¹⁶ *Ibidem*, s. 214.

¹⁷ Biblioteka Objazdowa Wileńskiej Dyrekcji PKP w Brześciu n. Bugiem wypożyczała książki na stacjach kolejowych powiatów chełmskiego i włodawskiego: na linii Brześć n. Bugiem—Chełm.

¹⁸ *Biblioteki oświatowe...*, s. XIX.

Tab. 1. Liczba i rozmieszczenie bibliotek oświatowych w woj. lubelskim w 1929 r.

Powiat	Liczba bibliotek			Liczba miejscowości** posiadających		Liczba mieszkańców***			Liczba mieszkańców na 1 bibliotekę			Liczba miejsc. do których docierały bibl. ruch. i wędzr.****
	ogółem		wieś*	ogółem	biblioteki	ogółem		miasto	wieś	ogółem		
	miasto	wieś	()			ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś	
Bialski	24	11	13 (5)	251	13 (5,17%)	59 520	14 924	44 596	2480	1357	3430	7
Biłgorajski	23	4	19 (9)	246	13 (5,28%)	91 016	5 603	85 413	3957	1401	4495	1
Chełmski	41	14	27 (10)	522	21 (4,02%)	121 475	23 221	98 254	2963	1659	3639	7
Garwoliński	20	6	14 (3)	724	13 (1,79%)	137 777	12 224	125 553	6889	2037	8968	22
Hrubieszowski	50	12	38 (9)	382	33 (8,63%)	103 841	12 562	91 279	2077	1047	2402	5
Janowski	15	6	9 (3)	429	9 (2,09%)	131 502	14 715	116 787	8767	2454	12 976	1
Konstantynowski	10	4	6 (2)	342	7 (2,04%)	65 055	7 248	57 807	6505	1812	9634	19
Krasnostawski	35	9	26 (10)	409	22 (5,37%)	117 080	8 943	108 137	3345	994	4159	3
Lubartowski	19	5	14 (5)	374	13 (3,47%)	96 243	9 329	86 914	5865	1866	6208	3
Grodzki lubelski	18	18	—	1	1 (100%)	94 412	94 412	—	5245	5245	—	—
Lubelski	36	—	36 (9)	624	29 (4,64%)	139 900	—	139 900	3886	—	3886	—
Łukowski	18	9	9	547	11 (2,01%)	123 273	19 425	103 848	6848	2158	11 538	13
Puławski	55	8	47 (14)	545	34 (6,23%)	149 021	7 205	141 816	2709	901	3017	8
Radzyński	18	8	10 (1)	353	12 (3,39%)	88 381	17 455	70 926	4910	2182	7093	6
Siedlecki	21	13	8 (2)	378	9 (2,38%)	98 463	33 944	64 519	4689	2611	8065	15
Sokołowski	14	8	6 (3)	390	6 (1,53%)	76 079	8 055	68 024	5434	1007	11 337	—
Tomaszowski	15	5	10 (7)	333	6 (1,80%)	92 809	7 125	85 684	6187	1425	8568	—
Węgrowski	35	6	29 (3)	407	24 (5,89%)	82 772	8 522	74 250	2365	1420	2560	10
Włodawski	41	7	34 (2)	360	32 (8,88%)	76 718	17 696	58 749	1871	2567	1728	3
Zamojski	24	14	10 (—)	414	10 (2,41%)	142 614	25 373	117 241	5942	1812	11 724	15
Razem	532	167	365 (97)	8031	318 (3,95%)	2 087 951	348 254	1 739 697	3925	2085	4766	128

* W nawiasie: liczba bibliotek w b. miastach, tj. miejscowościach, które utraciły prawa miejskie w latach 1869–1870.

** Stan z 1921 r.

*** Według stanu z dni. 30 IX 1921 r.

**** Bez miejscowości posiadających biblioteki stale.

Źródła: *Biblioteki oświatowe*, Warszawa 1932, s. 49–63; *Statystyka Polski*, t. 18, Warszawa 1937, s. 37; Z. Daszyńska-Golińska, *Stosunki ludnościowe województwa lubelskiego*, w: *Monografia statystyczno-gospodarcza województwa lubelskiego*, t. 1, Lublin 1932, s. 142.

Tab. 2. Liczba i rozmieszczenie bibliotek oświatowych (bez prywatnych i państwowych) w woj. lubelskim w 1935 r. (stan z 30.6.)

Obwód szkolny*	Liczba bibliotek			Liczba mieszkańców***			Liczba mieszkańców na 1 bibliotekę		
	ogółem	miasto	wieś**	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
Bialsko-podlaski	64	6	58	215 315	45 714	169 641	3364	7619	2925
Chelmski	63	10	53	275 906	52 606	223 300	4379	5261	4213
Lubelski (miejski)	30	30	—	112 285	112 285	—	3743	3743	—
Lubelski	109	9	100	424 211	30 394	393 813	3892	3377	3938
Puławski	154	11	143	332 209	28 392	303 817	2157	2581	2125
Siedlecki	122	40	82	280 494	67 294	213 200	2299	1682	2600
Sokołowski	21	5	16	172 737	19 307	153 430	8226	3861	9589
Tomaszowski	51	4	47	251 081	27 480	223 601	4923	6870	4757
Zamojski	123	37	86	400 658	50 260	350 398	3257	1358	4074
Razem	737	152	585	2 464 936	433 732	2 031 204	3345	2854	3472

* Obwód szkolny bialsko-podlaski obejmował powiaty: bialski i radzyński, chelmski: chelmski i włodawski, lubelski (miejski): miasto Lublin, lubelski: lubelski, lubartowski i janowski, puławski: puławski i garwoliński, siedlecki: siedlecki i łukowski, sokołowski: sokołowski i węgrowski, tomaszowski: tomaszowski i hrubieszowski, zamojski: bilgorajski, krasnostawski i zamojski.

** Włączono powiatowe centrale biblioteczne, ponieważ głównym ich zadaniem była obsługa mieszkańców wsi.

*** Stan z 9 XII 1931 r.

Źródło: „Z Oświaty Pozaszkolnej w Okręgu Szkolnym Lubelskim” 1935, nr 4, s. 69.

wsi w województwach słabo zurbanizowanych: wschodnich (66,35%) i południowych (65,29%)¹⁹. Podobnie było w woj. lubelskim — regionie typowo rolniczym. 68,60% ogółu bibliotek znajdowało się tu na wsi, a 31,39% w miastach. Największą możliwość dostępu do bibliotek miała ludność wiejska w powiatach: puławskim, hrubieszowskim, włodawskim i węgrowskim, najmniejszą w sokołowskim, konstantynowskim i siedleckim²⁰. Ponad 25% bibliotek wiejskich znajdowało się w miejscowościach mających w przeszłości prawa miejskie. Spośród miast najwięcej bibliotek posiadały: Lublin, Siedlce, Chełm, Hrubieszów, Zamość i Biała Podlaska.

Na jedną bibliotekę oświatową w Polsce w 1929 r. przypadało ok. 3200 mieszkańców, w woj. lubelskim — 3925. Dane te mają jedynie charakter orientacyjny²¹. Najwięcej mieszkańców na jedną bibliotekę w woj. lubelskim przypadało w powiatach: janowskim, garwolińskim, konstantynowskim, łukowskim i tomaszowskim, najmniej w: hrubieszowskim, włodawskim i węgrowskim (tab. 1). Na wsi na jedną bibliotekę przypadało 4766 mieszkańców, w mieście — 2085.

Własność organizacji społecznych stanowiło w Polsce w 1929 r. 88,3% ogółu bibliotek oświatowych, 3,4% — było własnością państwa, 2,7% — samorządu terytorialnego, 2,4% — parafii i 2,6% — osób prywatnych²². Podobnie pod tym względem było w woj. lubelskim 434 (81,6%) biblioteki były własnością organizacji

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Pominęto pow. lubelski, na terenie którego nie było miast.

²¹ Liczba mieszkańców w 1929 r. była znacznie wyższa.

²² *Biblioteczki oświatowe...*, s. XXIII.

społecznych, 26 (4,9%) — państwa, 30 (5,7%) — samorządu, 27 (5,0%) — parafii i 15 (2,8%) — osób prywatnych²³. Polskie organizacje społeczne prowadziły 312 bibliotek, żydowskie — 90, ukraińskie — 29, rosyjskie — 3. Spośród organizacji polskich najczęściej bibliotek prowadziły: Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej i Związek Młodzieży Wiejskiej R.P. „Wici” (91), Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej (59), Polska Macierz Szkolna (45) i Związek Nauczycielstwa Polskiego (24); spośród żydowskich — Towarzystwo Kursów Wieczornych dla Robotników (22) i Żydowskie Stowarzyszenie Oświatowo-Kulturalne „Tarbut” (13). Biblioteki ukraińskie, poza jedną, należały do „Ridnoj Chaty”.

Liczba bibliotek oświatowych (bez państwowych i prywatnych) w woj. lubelskim w latach 1930–1935 wzrosła z 491 do 737, tj. o 50,1%²⁴. Największy w tym udział miały organizacje społeczne. Liczba bibliotek społecznych zwiększyła się bowiem z 434 do 638 (tj. o 47%), parafialnych z 27 do 40 (o 48,1%), samorządowych z 30 do 59 (o 63,3%)²⁵. Najważniejsze jednak znaczenie dla rozwoju czytelnictwa miało powstanie 16 nowych powiatowych central bibliotecznych, obsługujących ludność, przede wszystkim wiejską, za pomocą kompletów ruchomych. Samorządy prowadziły ponadto 4 biblioteki miejskie i 37 gminnych²⁶.

Tab. 3. Liczba bibliotek samorządowych i społecznych w woj. lubelskim w latach 1935/1936–1937/1938

Rok	Liczba bibliotek		
	ogółem	samorządowych	społecznych
1935/1936	693	68	625
1936/1937	614	73	541
1937/1938	626	76	550

Źródło: B. Wajszczukowa, *Biblioteki oświatowe w woj. lubelskim*, „Samorząd” 1939, nr 5, s. 74.

Najwięcej bibliotek w połowie 1935 r. było, o czym informuje tab. 2, w obwodach szkolnych: puławskim (154), siedleckim (122) zamojskim (123), najmniej w: sokołowskim (21), lubelskim-miejskim (30) i tomaszowskim (51). 79,37% bibliotek znajdowało się na wsi. Na jedną bibliotekę przypadało mieszkańców: 3345 w województwie, 2854 w mieście i 3472 na wsi.

Najwięcej bibliotek spośród organizacji społecznych prowadziły: Centralny Związek Młodej Wsi i Związek Młodzieży Wiejskiej R.P. „Wici” (168), Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej (91), Kółka Rolnicze (39) i Polska Macierz Szkolna (29).²⁷

Liczba bibliotek społecznych, w wyniku komasacji ich księgozbiorów i wzrostu zasięgu oddziaływania powiatowych central bibliotecznych, zmniejszyła się wyraźnie, co ilustruje tab. 3, w drugiej połowie lat 30. — z 625 w 1935/1936 r. do 550 w 1937/1938 r., tj. o 11,65%. W woj. lubelskim w połowie 1938 r. było 76 bibliotek samorządowych i 550 społecznych (tab. 3). Powiatowe centrale biblioteczne

²³ *Ibidem*. s. 49–63.

²⁴ „Z Oświaty Pozaszkolnej w Okręgu Lubelskim” 1935, nr 4, s. 69.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

posiadały 694 komplety ruchome, którymi w 1937/1938 r. obsłużyły 718 punktów bibliotecznych²⁸.

Dorobek ilościowy w dziedzinie bibliotekarstwa oświatowego różnych organizacji i instytucji w woj. lubelskim w okresie międzywojennym był znaczny, za mały jednak w stosunku do potrzeb. Z pewnością byłby on o wiele większy, gdyby działania w tym względzie były bardziej skoordynowane. Za małe też było zainteresowanie bibliotekami oświatowymi ze strony państwa.

²⁸ B. Wajszczukowa, *Biblioteki oświatowe w woj. lubelskim*, „Samorząd” 1939, nr 5, s. 75.